

NORGE UNDER OKKUPASJONEN

Av Thorleif Øisang
(ex skolesjef i Bærum - ex Mil.org.)

Sendt bl. a. til:
NRK, NTB,
Bergens Tidende,
Sandefjord Blad
Aker og Børns
Bildetidning.

Sendt av under-
rettskassen
"Norges dokumenta-
sjon"
of prosjektleder
Jan Eide

Jeg finner det av meget stor betydning at denne undersøkelsen er kommet i stand. Det er nå femti år siden den tyske okkupasjonen av Norge tok slutt, og det tynnes stadig ut i rekkene av dem som i moden ungdom eller i voksen alder opplevde disse fem merkeår i vår historie. Helt opplagt burde man ha startet med denne innsamlingen av data - opplysninger, hendelser, episoder, folks reaksjoner - tidligere. Årsaken til at så ikke har skjedd kan være flere. Men jeg tror mye av forklaringen ligger i at svært mange har vært uvillige til å uttale seg i en tid så nær okkupasjonen.

- Vi nordmenn har som kjent vanskelig for å glemme. Særlig tror jeg tilbakeholdenheten skyldes de mer sensitive spørsmål og hendelser, slike som behandlingen av de såkalte landssvikere, NS-medlemmer og andre, som man mente gikk okkupasjonsmaktens ærender.

Norske personers omgang med tyskere, tyskerbarn, og kjerlighetsforhold mellom norske jenter og tyske soldater er et delikat og følelsesladet tema. Like følelsesbetont er forhold som arrestasjon, rettergang, dom og fengselsopphold. Alle som på en eller annen måte hadde hatt nærkontakt med okkupasjonsmakten, var simpelt hen uvillige eller redde for å blottlegge seg. De ville nødvendigvis ha opp igjen all den

trakassering, hån og ydmykende behandling de hadde vært utsatt for i tiden under, og særlig etter, okkupasjonen. Samtidig var kanskje den annen part tilbakeholden med å spørre. Man fant det unødvendig å rippe opp igjen alt det vonde okkupasjonen hadde ført med seg. Enkelte mente kanskje at det hele nå burde være gjemt og glemt. - Akkurat disse forhold er muligens noe av årsaken til at denne undersøkelsen har latt vente på seg i adskillige år.

Imidlertid er det nå viktig at alle de opplysninger som er kommet inn, og som jeg forstår nå er overlevert sentrale, statlige myndigheter, blir bearbeidet og publisert. Jeg vil i den forbindelse peke på at ennå, i år 1996, lever det fortsatt en god del personer som kan gi verdifulle og svært interessante opplysninger om tiden under okkupasjonen og som kanskje ikke har fått uttale seg. Men tiden er knapp og ved århundreskiftet vil det ikke være så mange igjen. Derfor tror jeg det er viktig at undersøkelsen fortsetter, faktisk så lenge det fins personer som sitter inne med førstehåndsupplysninger, ting de selv har opplevd.

Det fulle resultat av undersøkelsen, publisert i tilgjengelig form, for den store allmennhet, foreligger ennå ikke. Det tror jeg blir et stort arbeid, men ikke desto mindre, svært interessant, når det en gang foreligger. Jeg skal vokte meg vel for å foregripe hva som vil bli den endelige dom over okkupasjonstiden, eller skal vi si samtidens erfaringer, opplevelser og inntrykk av disse årene.

Men hva angår okkupasjons sentral spørsmål, forholdet mellom de to parter, de som svek og de som stod på den andre siden, tror jeg nok at dommen vil få et langt mindre bastant, langt mer nyansert preg enn det som hittil har vært tilfelle.

Lesningen av undersøkelsens utfylte spørreskjema fra en del av de landssvikdømte, er i så måte både opplysende og gripende. Jeg tror nemlig det er hevet over tvil at svært, svært mange av dem som gikk inn i NS og støttet Quisling, gjorde det av idealistiske grunner. De mente nok oppriktig

at dette var til det beste for fedrelandet. At de tok feil og kom på den "gale" side, er en annen sak. Betegnelsen "landssviker" passer ikke alltid på disse personer, og jeg tror i det hele man skal være mer tilbakeholden enn hittil med å bruke denne betegnelsen på dem som stod på den andre siden. Som en av våre fremste frihetskjempere skal ha sagt var det i virkeligheten nokså tilfeldig på hvilken side man kom til å havne.

Jeg gir min uforbeholdne anerkjennelse til dem som har satt seg fore å få kartlagt forholdene rundt om i Norge under og straks etter krigen. I denne sammenheng ser jeg på undersøkelsen Norge under okkupasjonen som et meget verdifullt bidrag, og jeg ser frem til at resultatet av undersøkelsen kan bli publisert, i sin fulle bredde. Jeg tror det vil bli et viktig historisk dokument som jeg mener vil bidra til en mer nyansert oppfatning av okkupasjons-tiden. - Noe jeg faktisk tror trengs.

Thorleif Øisang

Sandvika, 29. oktober 1996

Kjære Bjørn Østvang.

Sender deg medlagte som du
kanskje har interesse av å lese.

Vennlig hilsen
Thorleif Øisang

9.11.96.